

Magyar tavaszt — magyar feltámadást!

Az Erdélyi Párt körútja -- Lelkész-értekezlet -- cikkek, hírek stb.

46. évfolyam

16. szám

20 fillér

Dés, 1942 április 16.

Szamosvidék

Szerkesztőség: Dés,
Bethlen Gábor-utca 17. sz.
Távbeszélő szám: 149.

Nemzetpolitikai, társadalmi és közgazdasági hetilap

FELELŐS SZERKESZTŐ: SZTOJKA LÁSZLÓ

Kiadóhivatal: Turul nyomda
A páli Mihály-utca 2. sz.
Távbeszélő szám: 167.

A gazda védelmében

Írta: Gróf Wass Albert

(Megjelent az Ellenzékben)

A gazda élete nem könnyű élet. Bár jó hozzá a föld és hálás a munkáért, ezer bajjal kell megküzdeni mégis. Időjárás szélsősége, állatbetegség, kárttevő rovar, tűz, víz, élősdigomba, baktérium: mind ellenség és mind veszedelem. De vannak a gazdának emberi ellenségei is, a társadalom széles rétegeiben elrejtőzve itt és ott. Akik azt mondják: a gazdának könnyű. Beteszi a földbe a magot s egy fél esztendő múlva learat tizszer annyit, huszszor annyit. Vásárol egy kicsi állatot, megvárja, amíg magától megnő, meghízik s eladja ötszörös áron. Neki magától terem kenyeret a föld, magától ad szalonnát a disznó, tejet a tehén, tojást a tyúk, veteményt a kert, gyümölcsöt a fa, téli tüzelőt az erdő. Könnyű a gazdának.

A gazda egész éven át végzi a maga dolgát, bajlódik földdel, állattal, nap szivja és eső veri, csikorgó fagyban járja az erdőt s még vasárnapja sincsen munka nélkül. A gazda küzd az időjárással, állati és növényi ellenségekkel, megküzdi velük. De az emberi ellenségekkel nem tud megküzdeni.

Nem tud megküzdeni a hivatalnokkal, akinek előszobájában órákig kell ácsorogjon sürgős munkaidőben. Nem tud megküzdeni az ügynökkel, aki kihasználja a tapasztalatlanságát. A gyárral, amelyik rossz gépet szállít. A kereskedővel, aki a megvásárolt gabonát hamisan mérlegeli. Az iparossal, aki szűk csizmát vagy rossz ruhát készít. A társadalom pedig nem siet eléggé a gazda védelmére.

Ha a gazda is adhatna a cipésznek kenyeret, amelyik szoritja a lábát, a hivatalnoknak olyant, amelyik csak egy hét múlva ehető — mert a hivatalos óra eltelt és így tessék holnap jönni —, a gyárosnak olyant, amibe beletörik a foga: akkor nem lenne semmi baj, a mérkőzés egyenlő. Akkor apró kapcibetyárok apró komizkodását lenne mivel viszonzozza. Így azonban, mélyen tisztelt kereskedő urak, iparos urak és mindenféle kisebb nagyobb hivatalokban székelő uraim: kérünk több szívesvétséget és megértést a gazdával szemben.

Ne méltóztassanak elfeledni, hogy a gazda fizeti az adót, a gazdától élnek a kereskedők, gyárak, bankok, biztosító társaságok, kisebb és nagyobb hivatalnokok a maguk fix fizetésével, aminek nem árt sem az árvíz, sem a szárazság, sem a csimász. A gazda termeli a kenyeret, azt a kenyeret, amelyik minden városi főlény dacára sem hiányozhatik egyetlen városi asztalról sem, amelyeknek ott kell lennie nemcsak a munkásokban, de előkelő vendéglők teréke mellett, a kávéházban, sőt a mulatóban is, és amelyeknek egyetlen napról való elmaradása már felháborodást és pánikot okoz a kényelemhez és zavartalansághoz szokottak társaságában.

Gondolják meg jól, mélyen tisztelt uraim, hogy az annyszor lenézett, megszarolt és félretaszított gazda termeli a mai komoly és nehezen egyensúlyozható világban az egyetlen nélkülözhetlent: a kenyeret, a tápálékot, azt a valamit, amit a napszám és vezérigazgató egyformán kénytelen a szájába rakni, ha élni akar. És mit kap cserébe érte? A hivatalnoktól fölényes bánásmódot, a rádióstól rossz rádiót, a csizmaditól rossz csizmát, az ügyvédől zsarolást, a bankigaz-

gatótól könyörtelen végrehajtást, az utazó ügynöktől hamisságot... csak azt nem kapja, amit érdelem: megértést.

Mi lenne, ha egyszer a gazda haragra kellne és azt mondaná: csizmámat ezentul magam csinálom, ruháimat magam szövömvarrom, lemondok a bankról, biztosító társaságokról, könyvről, rádióról, minderről s kenyeret gyümölcsöt, zsirt annyit termeljek csupán, amennyi az én életem fenntartásához szükséges. De itt a föld, jöjjön ki a kereskedő, a cipész, a hivatalnok, a vezérigazgató, jöjjön ki és termeljen magának amire szüksége van. Küzdjön az időjárással, a földdel, az állati és növényi ellenségekkel, görnyedjen a gond alatt egész álló esztendőben, ha enni akar. Mi lenne akkor?

Uraim, több tisztelettel és mélyebb megértéssel tekintsünk a gazdára, aki a kenyér, a zsir, a tej, a gyümölcs megszerzésén fáradozik és aki tulajdonképpen nem egyéb, mint életünk védelmező katonája, mert az ő kerges kezének munkája nélkül valamenynyien elpusztulnánk. Ha nem dolgozna a gazda egész éven keresztül szakadatlan munkában, akkor ez az egész kinosan felépített emberi civilizációnk összeomlana, a maga nagyképi irodáival, kávéházaival, gyáraival és könyvtáraival együtt és maga alá temetne mindent, barkot és biztosító társaságot, kereskedelmi irodát és minisztériumot, műhelyt

és egyetemet, ezt az egész földtől elszakadt, gyökértelen világot, mely a gazda munkáján élőszködik.

Kérem ezért a hivatalnokot, legyen a gazdához kedves és udvarias, intézze el hamar ügyesbajos dolgát, hogy mehesse vissza munkájához, amely mindannyiunk életét jelenti. Kérem a vezérigazgatót, az ügyvédet és az adórendszer utvesztői felett örökös urakat, legyenek a gazdával szemben megértők és kiemeltetsek. Ne rakjansa a válara akora terhet, amit elbirni nem képes, mert összeroskad s zuhanásától megrendül a fix-fizetések kényelmes világrendje is. Kérem a kereskedőt, irtsa ki magából azt az elfajzott merkantil szellemet, amely az elmúlt kererves évtizedek zsidó irányzatának hátramaradt örökségeként azt hirdeti ma is, hogy csak az lehet ügyes kereskedő, jó kereskedő, életrevaló kereskedő, aki mások jóhiszeműségével visszaél. Ez a szellem távolította el egymástól a falut és a várost, ez a szellem ver éket ma is csizma és félcipő közé s ideje már, hogy halálra ítéljük.

Mert ha a társadalom elvárja a gazdától a mindennapi kenyér pontos előteremtését: úgy a gazda is elvárhatja joggal a társadalomtól, hogy ne kizsákmányolásra szolgáló szabad prédát lásson benne, hanem szeretettel, megértéssel és megbecsüléssel osztozzon gondjaiban.

Közös értekezletet tartott a három szamosmedencei kálvinista egyházmegye lelkészi kara

Az értekezlet végvári magyar kérdésekkel is foglalkozott

(Dés.) A három szamosmenti ref. egyházmegye lelkészei közös megbeszélést tartottak Désen, melyet Imre Lajos nyitott meg erősvonalu mondatokkal. Sigmond János beszercei lelkész előadásában belső ügyek kerültek megtárgyalásra. Szóba került a felekezeti oktatás és a felekezeti iskolák ügye is. Kovács László dési esperes, Daday Loránd dr. k. r. tanfelügyelő, Mihály Károly széki lelkész, Gergely Ferenc, Máthé István, Kiss Zsigmond lelkészek hozzászólásai után egyhanguan kimondták, hogy a felekezeti iskola mai helyzetben is szükséges, feladatot végez, nemzeti munkát teljesít, ezért azok fenntartásának ügyét a választás és közoktatásügyi minisz-

terrel, püspökséggel, hivatással s politikai községekkel közösen kell megoldani. Általában kevés a tanerő — számukat emelni kell!

Dr. Daday Loránd kir. tanfelügyelő általános figyelem közepette adta elő a közoktatásügy jelenlegi állását, melynek keretén belül, a szórvány-munka is folyik. A szórványok felmérése után, a szórványba maradt magyar gyerekek nemzeti nevelése folyik, részint internátussal, részint családok keretén belül. A magyarságba visszatérő egykori magyarok és áttérők értéke vitatható — de a gyerek már aranyalap, akire építeni lehet. Az internátusi nevelésnél lényegesebb a szórvány-gyerekeket kiadni magyar tömbű falvak csa-

ládtagjaihoz. Szükség volna néhány körlelkészre az elnémetelt harangok földjén — ez fontosabb annál, hogy Mandzsuriába lelkészt küldjünk drága pénzen! (Nagy taps, éljenzés) Az áttérésekről is megemlékezett a tanfelügyelő mélyreható, igen gerinces magyar szellemű beszámolója, melyet az egybegyűlt félszáz lelkész teljes meglepedéssel fogadott. Kiss Zsigmond: — Minekünk nem kell egyetlen idegen lélek sem, de a magyartól elvetteket visszavesszük és magyar lelkeinket pedig megtartjuk — ez a magyar szórványmunkaigazi keresztmetszete!

Kovács esperes konventi kérdést tár elő — majd a megbe-

szelés végetér. Közébed következik az Európában.

Örömmel kell megállapítanunk, hogy az értekezlet friss, erős ősi kálvinista magyar szellemben folyt le — amely az egészséges kritikától sem retten vissza. A kérdéseket az értekezlet felekezeti jellegük mellett — általános nemzeti szempontokból mérlegelte — a kálvinista egyház ősi hagyományaihoz hiven. Ezen az alapon részesei a nemzeti munkának immár évszavadok óta a magyar birodalom református hitű magyar százazzei.

Erdélyi Magyar Olasz Ásványolajipar R. T.

Bélahegy ut 5. **Dés,** Telefon: 81.

Központ: Kolozsvár, Egyetem u. 1.
Budapesti iroda: Kristóf tér 3.

„EMOLIN“

gépzsir, kocsikenőcs, olajok, petróleum, motalkó, benzín

Felőr, Retteg, Baca, Kozárvár községeket látogatta meg az Erdélyi Párt Szamosmedencei Szervezete részéről Szilágyi Ferenc országgyűlési képviselő, Bányai Sándor titkár és Csákány Miklós Emge helyettes vezető kíséretében.

(Dés.) — Az Erdélyi Párt szamosmedencei szervezete részéről Szilágyi Ferenc országgyűlési képviselő, Bányai Sándor titkár és Csákány Miklós Emge helyettes kíséretében meglátogatta Retteg, Felőr, Baca, Kozárvár végvári magyarjait.

Felőrön Czizják Károly ref. lelkes, tagozati elnök nyitotta meg az összejövetelt, utána Szilágyi Ferenc országgyűlési képviselő tartott előadást a mai sorsdöntő helyzetről, majd Csákány Miklós kérte az egybegyűtöket a magyar egység további fokozására.

Rettegen Köblös Albert t. elnök nyitotta meg az ülést, Szilágyi

Az országos hírű Dréher-Hágenmacher sör, valamint a legjobb fajborok az „Italközpont“

részvény-társaság-nál kaphatók, (DÉS, Zápolyai utca 4. — Telefon 44.) hol előzékeny kiszolgálás és szolid árak vannak. — Igazgató: *békésgyulai Plachintár Sámly*

Ferenc és Csákány Miklós után Kiss Zsigmond köszönte meg a megjelentek figyelmét.

Bacában Szilágyi János ref. lelkes után Szilágyi Ferenc és Csákány Miklós beszéltek, Szilágyi János elnök zárta be a megbeszélést.

Kozárváron Máthé Gyula ref. lelkes nyitott szavaival utat az E. P. megbízottainak.

A megbeszéléseken, mindnégy helyen Szilágyi Ferenc országgyűlési képviselő feljegyezte a közérdekű, légyeges panaszokat, melyekben el fog járni.

A magyarság az E. P. kiküldöttjeit mindenütt lelkes, meleg szeretettel fogadta.

Csütörtöki levelek

A belső front

Irta: Sztojka László

Már a mult világháboruban bebizonyult, hogy a külső front — a kezében fegyverrel harcoló, hadrakelt sereg — nem elégséges a háborúhoz, éppen olyan fontos a belső front — az ország belső életének egészségesen dolgozó egysége — szilárdsága is. Az ántánt propaganda, a maga orosz, francia, román, angol, cseh, szerb sarkokból való kisugárzásával erősen rávetette magát az osztrák-magyar monarchára, rémület keltő, széthúzást elültető román, cseh, tót stb. iratai, ügynökei, áthálózták a területeket. Az új háborúban a propaganda még nagyobb szerephez jutott, nemcsak ügynök, röpirat, körlevél dolgozik, hanem a rádió is s a cél ugyanaz: a belső front meggyengítése. Kelts rémületet, félreértést, zavart a harcoló hadsereg mögötti országban — a hadsereg lába alól kihúztad a talajt!

Ezért van szükség a belső front szilárd kiegészítésére, azaz a társadalmi egységre, nyugalomra, békére s egyetértésre, hogy a „külső front“ semmiben se szenvedjen hiányt.

Van, akit testi adottságai tesznek alkalmatlanná, hogy a külső front tagja legyen, van, akit a szükségesség, a böcs beosztás stb. sorol a belső fronthoz. Azonban itt is mindenki mozgósított — az ország egységéért kell dolgoznia keményen.

Igenis, a belső-országban nyugalomnak, békének kell lennie, váll-váll mellett dolgozzon a polgár, a nagy célok kemény megértésében. A belső frontot megtörni igyekvő szabotálót, árdrágitót, suttogó rémhírterjesztőt vigyújk a büntető hatóság elé — ez kötelessége minden polgárnak.

A tisztviselő legyen türelmes a polgárhoz, a kereskedő ne akarjon két nap alatt meggazdagodni, az ügyvéd észszerűen vezesse polgártársa ügyét, a gazda fokozza a termést, író, művész segítse az egységes szellem gondolatát — mindenre szükség van a belső front nem kevésbé fontos lövészárkában.

Szünjünk meg kicsinyesek és marakodók lenni. Eljön az éles kritika s a tisztogatás egészséges ideje, a termékeny viták pezsdítő napja. De most áll a harc — és ebben a harcban, minden magyar teljes munkacerejét kell beleadja.

A józan népi erőket engedjük feltörni — ez az áldott, szorgalmas s mégis acélos népi erő hozza már, oly messziről a magyarságot! Mohács nemesi gögünk által ásott sir — a sírások nem egyszer majdnem haláiba vitték a nemzetet: De tatár, török, osztrák bélyői alatt is megmaradt a magyar, mert egységes népi erőforrásai a jég alatti maghoz hasonlóan — megmaradtak és kalásza borultak vihar után.

Mámormentes, láz és nagyozolásmentes józansággal álljunk a belső front lövészárkában. Ne feledjük el: történelmet csinálunk. A gabonamezők humuszából porladó százazzekek szive dalol föl, az ősi üzenet azt mondja: — Hazádnak rendületlenül, légy hive, oh, magyar!

Csak a jövő színiévadban jöhet dési vendég szereplésre a Kolozsvári Nemzeti Színház

(Dés.) A szamosmenti magyarság régi óhaja, hogy a Kolozsvári Nemzeti Színház, mely egyuttal Erdély színháza is, olykor jöjjön le vendégjátékra az elnémult hangok földjére is... A szerkesztőségünkbe érkezett megkeresésekre, felelős szerkesztőnk ezt az óhaját Táray Ferenc igazgató elé tárta, aki alábbiakban adott választ:

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Hozzám intézett meghívó levelére sajnálatlalt értesítem, hogy a Kolozsvári Nemzeti Színház ebben az évben nem vette tervebe a vidéki vendég szerepléseket s így a Dés városában való vendég szereplésnek sem tehet eleget. Jól ismerem Dés és Dés környékét. Tudom, hogy a Kolozsvári Nemzeti Színháznak valóban hivatása volna, hogy szöványterületeken is előadást tartson olyan komoly színpadi művekből, amelyek a nemzetnevelési szolgálatára alkalmasak. Sajnos, a színház műsorterve, költségvetési kerete, a néhez közlekedési viszonyok, valamint a Kolozsvári Nemzeti Színház és a dési színház színpadi méretei közötti különbségek mind komoly akadályokat jelentenek abban, hogy a Kolozsvári Nemzeti Színház együttese vendég szerepelhessen Désen.

A jövő színiévadban azonban sor kerülhet vidéki vendég szereplésekre, annál is inkább, mert ezt már tervebe is vettem. Ahhoz, hogy együttesünkkel

kimozduljunk Kolozsvárról, minden tekintetben anyagi és színpadi kérdésekben egyaránt komoly előkészületek szükségesek.

Maradok öszinte tisztelettel:

Táray Ferenc

Mint a levélből látható: csak ösztől kezdődően lehet szó vendégjátékról...

Magunk részéről el tudunk képzelni olyan művelődéspolitikát, mely rugalmasan tudja tenni magát időbeii és tehnikai akadályokon, s nem fektet fel hosszabb előkészületeket — akkor, midőn nemzeti érdekről van szó, de Táray Ferenc igazgató bizonyára jobban ismeri a rendelkezésére álló lehetőségeket.

ÁLLATOK VILÁGA

Szabó Endre c. gimnáziumi igazgató vetített képes előadása az iskolán kívüli népművelési előadás-sorozatban

(Dés), — Az új előadást a gimnázium természetani termében, népes érdeklődő tabor hallgatta végig — szép számban vett részt az előadáson az ifjuság, diákság is. Az előadó élvezetes előadás keretében a majom és elefánt fogást és a tigris lövést ismertette.

Mai időkben, továbbiakban arra kell ügyelnie a népművelési bizottságnak, hogy időszerűbb s a magyarsághoz közelebb álló műsorokat állítsanak össze.

Géza

bácsi

mondja...

— Ejnye, hol járt Géza bácsi, hogy ilyen erősen járadt? Szinte összeesik.

— Á, nagy utról jövek én, kérem.

— Csak nem Budapesten volt, Géza bácsi?

— Abba nem járadtam volna így el! Itt voltam, ni, a Rózsahegy uca tetején csak... Most meg indulok a kórházba.

— Ugyan...

— Bizony. Kificamodott a bokám, elesem kétszer, csupa sár a könyököm, nem szólva arról, hogy a cipőm talpa is levált.

— Micsoda kalandjai lehettek? Megtámadták?

— Engem? Nem vagyok én főtéri kereskedő!.. Egyszerien — mentem az uccán — azaz mentem volna, ha lett volna — járdá! Drága jó Hosszay polgármester ur csinálta a dési járdákat — még annakidején

— kikoptak, tönkrementek azok azóta, hogy egyes uccákban a gödrökben egyenesen nem tud járnai az ember!.. A t. képviselőtestület — egy s más viták helyett — erre gondolhatna.. Na, szerencsés jónapot!

Hátha még elvánszorgok a kórházig... Szerencse fel!

(r)

PAPOLCZY SÁNDOR ÉS FIA

épület, géplakatos, vízvezeték és autógépheggesztési vállalat.
DÉS, APAFI UTCA 1 SZAM
Telefon 159. sz.

Sorsoltak a kolozsvári kerületi labdarugó bajnokságban

A magyar labdarugó szövetség erdélyi kerületi megejtette a Kolozsvár kerületi I. osztálya labdarugó bajnokság 1941—42-ik évi tavaszi idényének sorsolását. A tavaszi évad keretében kell lejátszani a KEAC—Bástya SE és a Kv. MÁV SE—Dési MÁV—Törekvés mérkőzéseket is.

A sorsolás a következő: Április 12. Kv. MÁV SE—KKASE, KMSC—KAC, Dési SE—Bástya SE, Postás SE—Dési MÁV—Törekvés, K. A. C.—?

Április 19. Postás SE—Kv. MÁV SE, Dési MÁV—Törekvés—Dési SE, Bástya SE—KMSC, KAC—KEAC, ?—KKASE.

Április 26. KKASE—KAC, KEAC—Bástya SE, KMSC—Dési MÁV—Törekvés, Dési SE—Postás SE, Kv. MÁV SE—?

Május 3. Dési SE—Kv. MÁV SE, Postás SE—KMSC, KEAC—Dési MÁV—Törekvés, Bástya SE—KKASE, K. A. C.—?

Május 10. Kv. MÁV SE—KAC, Dési MÁV—Törekvés—KKASE, KEAC—Postás SE, ?—Bástya SE.

Május 17. KMSC—Kv. MÁV SE, Dési SE—KEAC, Postás SE—KKASE, KAC—Bástya SE, Dési MÁV—Törekvés—?

Május 31. Kv. MÁV SE—Bástya SE, Dési MÁV—Törekvés—KAC, KKASE—Dési SE, KEAC—KMSC, ?—Postás SE.

Junius 7. KEAC—Kv. MÁV SE, KKASE—KMSC, Postás SE—KAC, Bástya SE—Dési MÁV—Törekvés, Dési SE—?

Junius 14. Dési MÁV—Törekvés—Kv. MÁV SE, Bástya SE—Postás SE, KAC—Dési SE, KKASE—KEAC, ?—KMSC.

A kérdőjeles helyen valószínűleg a szamosújvári Törekvés SE csapata játszik.

Mohi Sándor képkiallítása

(Dés.) A szamosmenti székváros, Dés polgári leányiskolájának diszterme rövid héten át félszáz festmény fényében ragyogott... Valóban fény volt ez az elnémetelt harangok sívár, temetői sötétgü földjén, ahol a szépért, nemesért, igazért, a többért dolgozó társtalanul bolyong.

Mohi Sándor a vásznak kiállítója, szerényen s csöndesen állt a képek mellett. Nem az ő világa van soron. Égő gerendák s dübörgő gépek, vihar alatt lapuló tájak — a művész messzebb néz, hol örök kék az ég — s a békés tájakon emberi dalok harsannak...

Majd elhallgatnak a gépek és acélszörnyek, majd felzúg itt még a lélek örök és győzhetetlen dinámója! A legcsodálatosabb erőforrás!

Mohi Sándor művészete ezt a világot munkálja. Szereti a vonalakban és színekben élő emberi munkát, a békés alkotást, az emberi biztonságot. Tájképein megáll az idő, hogy az élet egészében kibontakozhassék (Téli kép, Uccarész, Látkép stb.) — potréin az indulatok és érzések melege (Olvasó férfi, Meztlábás arckép) — kompozícióin a való vegyül az álmok egészséges, izes finomságával. (Kompozíció I. és II. Fiuk a kertben, stb.)

Mohi az életbe rögződik. Amit mond, igen érdekes.

— A művész általában menekül vidékről... Én nem! Nagyon jól tudok dolgozni a kisvárosban, nem is vágyom el innen. Műterembe besüt a nap — ez a világ. Reggel felébredek — a műterem már tele fényvel — legujabb képeimre esik ébredő tekintetem s én érzem, hogy érdemes felébredni...

— Ösztöndíjak, nagyvárosi tárlatok után sem vágyok...

Bölcs, nyugalom mozdulataiban: — Az ember bárhol dolgozhatik.

Pedig ki kell repíteni őt nyugalmából! Ösztöndíj, nagyváros, új és új tárlatok! Ezt az utat kell fussa. Aki megtudta festeni az Olvasó férfit, a Meztlábás arcképet, az nem maradhat háttérben. A magyar képrésznek szüksége van Mohi Sándor tiszta, emberi, ösztönösen kifinomult művészetére!

(-a.)

Szabad írás

Paraszt?

Arra, hogy „paraszt”, nincs magyar szó. Tanulatlan, tanulásra képtelen, vagyis ostoba, faragatlan, durva; ezek a szavak csak együtt közelítik meg azt, amit a „paraszt” a szláv nyelveken jelent. A szó a

magyar nyelvben meghonosodott, de nem korlátozódott egy rendnek a nevére, mint ahogy azt a „paraszt” a népségnek egy rétegét jelent, használják ezt a szót szelvényben és ha a Nemzeti Kaszinóban a báró azzal sérti meg a grófot, hogy „paraszt”, akkor egészen bizonyosan nem rendi hovatarozóságát akarja rögzíteni, hanem dühének megfelelő diszkrét jelzést keres

Kis novellák

Rác Pali nótája

Írta: SZALAY LÁSZLÓ

Mindezideig hallgatott arról a fáma, hogyan „húzta el” az öreg Rác Pali nótáját Berkes Lajos a hatvanas években. Annakidején megégyeztek a lapok, hogy nem viszik a nyilvánosság elé ezt a tragikomikus esetet. De azóta már sok víz folyt le a Dunán, a szereplők régen porladoznak, itt az ideje hát, hogy leszögezzük ezt az eseményt is, ha azt nem akarjuk, hogy a feledés behámvazza...

Ebben az időben Patikárus Ferkó volt a legkitűnőbb „népnóta”-előadó. Annyi édes méz volt a játékában, hogy még a saját cigányai is sírvakadtak rajta. Vele szemben Rác Pali is nagy népszerűségnek örvendett, különösen a jogász-íjjúság körében, amint őt annyira elbizakodottá tette, hogy egyszer kótyagos állapotában versenyre hívta Patikárus Ferkót

Patikárus Ferkó nem térhetett ki a provokáció elől s a Zrínyi-kávéházban öszemérték a vonót...

A hegedűpárba megtörtént s az öszeszaladt jogászíjjúság a pálmát Rác Palinak adta. Ebbe a cigányzenészek jelebb képviselői semmi szín alatt se akartak megnyugodni, s fejüket összedugva úgy határoztak, hogy Berkes Lajos mágnáscigány, — aki a bari Bunkókat detronizálta a Nemzeti Kaszinóban, — tanítsa meg nagyobb

szerénységre Rác Palit. Mire a k hívás meg is történt. A hegedűpárba az „Angol királynő”-ben ment végbe, még pedig Erkel Ferenc, Ábrányi Kornél és Egressy Béni jelenlétében és bírálat mellett.

Lefolyása tragikusan komikus volt Rác Palira nézve...

Rác Pali ugyanis népmuzsikuss volt, népdalok interpretálója inkább, mint az úgynevezett „nagynótáké”, — ami alatt az ábrándokat, kesergőket és toborzókat értették, — mégis belefogott a Borzó Miska által szerzett „Losonc romlása” című remek, de igen nehéz emlékműbe. S az történt, hogy a negyedik tételnél, egy kádenciánál a vonója megállt: formális belesüt...

A zsűri jóakaratólag mondta:

— Muzsikálj Pali valami népdalt, hisz abban te olyan kedves vagy!...

De ő előről kezdte a Losonc romlását — és ismét belesüt... Ábrányi indítványára erre a tornát egy héttel elhalasztották...

Mikor az Ábrányi által indítványozott egyheti haladék eltelt, ismét szembekerültek egymással az ellenfelek...

Rác Pali valakinek a tanácsára magával hozta kabalának még a feleségét is... Ott szorongott szegény az előszobában...

A verseny lezajlott... Rác Pali nem mert Losonc romlásába fogni, hanem csak népdalokat adott elő — ami szépen sikerült is. Utána a zsűri tagjai Berkes Lajost kérték föl, hogy játsszon...

Berkes Losonc romlásán kezdte...

és használ. A szó történetében olyasmint sejtek, mint a „barbár” a latinban; a barbárus szó szakállast jelent, olyat, aki nem borotválkozik, mert műveletlen, külföldi, nem római polgár. De a barbár szó története nem jutott fel odáig, mint a paraszté, hogy egy rend akarja azt magára vonatkoztatni; nincs olyan nép, sem olyan rend, amely önmagát valaha is barbárnak nevezte volna. Bár sokszor előfordult ez a szó a dac és tiltakozás, az azonosság megtagadása kifejezésekként: mi barbárok!

A „paraszt” szó miért ne vesztette volna el az idők folyamán a maga eredeti értelmét, a sértést, a lenézést, ami benne foglaltatik? Igaz, éppen az a különös, hogy a szó sértő volta ma is él, sőt semmivel sem marad el a régi erő mellett. Talán ezt is magyarázza az, hogy a szó ma is idegen és értelmét körülbelül senki sem tudja a közül, akik pedig olyan szívesen használják. Lehet az is, hogy miután rendi névvé is majdnem sikerült átalakítani, az, aki sértő szándékkal, más társadalmi vonatkozásban él vele, erre a rendre gondol s már ennél fogva valamivel talán szelidebben is gondolja sértését.

Paraszt az, aki azt mondja, hogy paraszt. És paraszt az is, aki engedi, hogy azt mondják rá, hogy: paraszt. (mm.)

Új kijelölt textil nagykereskedő a Szamosmentén

(Dés.) A miniszterium Szentkirályi Jenőt, a dési kereskedőtársadalom tevékeny fiatal tagját, a Szamosmentén kijelölt textil-nagykereskedőnek minősítette.

s valami utólréhetetlen bravúrral játszott.

Az akkori lapok az esetet nem írták meg, kíméletből Rác Pali iránt. Csak a „Borsszem Jankó” hozott egy képet: az óriási, hatalmas testű Rác Pali hanyatt feküdt elterülve a földön, jobb kezében a vonóval, baljában a hegedűvel... S a mellén a kistermetű Berkes állott és derült arccal vígan muzsikált...

Csuka Zoltán:

Szamosujvári istentisztelet

Az örmény ösök miszke templomában kongó falak közt, zengő szép misét hallgattunk reggel, csüggeteg néhányan.

Csattogva szállt, szárnyalt az ősi ének, ezüstfehéten tündökölt a pap, örvöje tünt idők élő hitének.

Az ablakon az ég barnán komorlott, az oltáron haldoklott száz virág, a gyertyák fénye tört arannyá porlott.

Fogytán a nép, az ének egyre halkabb s mit századokra alkottak az ösök, a falak túléltek a megmaradtat.

Görnyedten álltunk, repdesett az ének, mint bénaszárnyú csüggeteg madár, sötét sírokból jöttek furcsa rémek.

Elhalt a szó, a boltívlekre csend ült, s emelt karokkal megfordult a pap, a szívekre riadó csendű csendült

és künn az égen meghasadt a felleg, az Urnak teste, mint az égi fény szemünk előtt reményben felderengett.

Közgazdasági élet

A Kereskedelmi Bank 1941-ben hatalmasan fejlődött. A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatósága Valkó Lajos dr. m. kir. titkos tanácsos elnöke alatt tartott ülést. A zárszámadások az ország területének gyarapodásával megnövekedett üzletről számolnak be és 6,977.306,19 pengő tiszta nyereséget mutatnak ki, szemben az előző év 5,166.744 57 pengő tiszta nyereségével.

Itt említtük meg, hogy a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, amely csak nemrégiben ünnepelte 100 éves évfordulóját, Kolozsvárott Erdélyi Kereskedelmi Bank Rt. név alatt alapított új intézetet. Az új pénzintézet alapítókéje egy millió pengő, igazgatóságában gróf Bethlen Béla, földbirtokos, Szolnok-Doboka vármegye főispánja, Conrad Ottó, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank ügyvezető igazgatója, dr. Jelen Gyula, földbirtokos, báró Jóska János Szilágy vármegye főispánja, Józán Miklós unitárius püspök, dr. Podovszky József, kormányfőtanácsos, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatója, dr. Szentkirályi Sámuel, egyetemi tanár, dr. Schilling Dezső, földbirtokos, kir. közjegyző és Vásárhelyi János, Erdély református püspöke, foglalnak helyet.

A Leszámitoló Bank közgyűlése. A Magyar Leszámitoló-és Pénzbevitő-Bank 72. rendes közgyűlése elfogadta az 1941. üzletévre vonatkozó mérleget, valamint a zárszámadásokat és egyhangulag hozzájárult az igazgatóság által előterjesztett összes javaslatokhoz. Ennek az alapján az 1,807.849.63 pengőt kitevő tiszta nyereségből a tartalékalap növelésére a tavalyinál lényegesen nagyobb összeg: 200.000 pengő helyett 400.000 pengőt, a nyugdíjtartalékokra — a tavalyival azonosan — 700.000 pengőt, a báró Madarassy-Beck Miksa-alap javára pedig 50.000 pengőt fordítanak és a 72. számú részvénytulajdonosok részvényesülvény osztaléka fejében — az előző évi 1,— pengővel szemben — 1.50 pengőt fizetnek március 10-től kezdődőleg. Az igazgatóságba új tagként vitéz kistoronyi Denk Gusztáv m. kir. titkos tanácsos, ny. m. kir. honvéd-vezérezredes és darufalvi Patzenhofer Herbert m. kir. gazdasági főtanácsos, nagyiparost választották be.

A Hazai Biztosító Kolozsvárt A Hazai Általános Biztosító Részvénytársaság, amely az egész országban a legelőnyösebben ismert kedvező biztosítási feltételei és előzékeny kárli quidásairól az anyaországhoz visszatért Erdély területén, háború előtti összekötéseinek felújítása és továbbfejlesztése, nemkülönben új üzleti kapcsolatos kiépítése érdekében Kolozsvárt, Egyetem utca 1 sz. alatt fiókot létesített, mely az ügyfeleknek a társaság által kultivált összes biztosítási ágazatokban, nevezetesen a tűz-, betöréses-lopás-, jég-, élet-, baleset-, autó-, és szavatossági biztosítási ágazatokban a legnagyobb előzékenységgel áll rendelkezésére.

A HÉT

Szamosmenti élet

A „bölényölő” nyugdíjba ment...

Konyári Ferenc dési kir. törvényszéki irodaigazgatót a m. kir. Igazságügyminiszter magas korára való tekintettel, saját kérelmére 1942 március hó 31. napjával, végleges nyugalomba helyezte.

K. F. 1892 óta teljesített a dési kir. törvényszéknél szolgálatot, mint a kir. törvényszék egyik legrégebb tisztviselője.

Már kezdő-iffjú korától a törvényszék elnöki irodájának volt a vezetője. Puritán jellemével, tudásával és szorgalmával olyan megbecsülést és szeretetet érdemelt ki, hogy a törvényszéki elnökök változása dacára mindegyik elnök reá bízta elnöki irodája vezetését. Három törvényszéki elnöke volt: Sipeki Balázs Máté, Dr. Koller Kálmán és Szabó István.

De nemcsak felettesei, hanem tisztviselő társai is szerették, tisztelték.

Üres idejében virágkertészettel is foglalkozott. Valóságos rózsákultuszú volt. Sőtét vörös rózsái sok szép asszonynak és leánynak dobogtatták meg a szívét.

Szerette a zenét. Mint fuvolás, a régi uri zenekarban játszott s mint muzsikus a jó bort. nő meg a jó nótákat sem vetette meg s ha a „Laji” hegedűjén felzokogott, a „Sir a hegedűm négy hujja” vagy „Vihar a levelet ide-oda fujja” bizony megtörtént vele még az is, hogy legkedvesebb barátja, Gombár Frici telekkönyvvezető ur sem tudta haza csalogatni...

Majdnem elfelejtettük megemlíteni, hogy mindezekben felül még jó és szerencsés vadász is! A 90-es években Dész város határában az úgynevezett „Szelcsova” erdőben ő lötte meg az első és utolsó bölényt. A rosszszerűk ugyan azt beszéltek, hogy az a bizonyos bölény Klss János akkori nagybirtokosnak egy az erdőben csatangoló bivalya volt... Még azt is beszéltek a rosszszerűk, hogy ő volt a legszerencsésebb róka vadász. Ez a hír onnan származott, hogy a mi Frici bácsink hátizsákjából valahányszor vadászattól jött haza, mindig egy-egy róka farka logott ki. A rosszszerűk szerint egy róka farkat hordott állandóan a hátizsákjában s ezt lógatta ki nap-nap után... A nyulat csak úgy röptiben lötte meg s ha egyik másik meglövése nem sikerült (mint rendszeren — nem sikerült) puskáját elhajítva addig szaladt a nyul után, míg csak utól nem érte s el nem fogta.

Hát kedves Frici bácsi, kívánjuk neked, hogy becsülettel kiérdemelt nyugdíjadat sokáig élvezhesd jó egészségben, mindvégig tarsd meg jó humorodat s lőjjél még sok bölényt, sok rókat és nyulat! . . . (p.)

Békéscsabai M. Á. V. — Dési MÁV. 2:2 (2.2). Barátságos mérkőzés, nagyszámú közönség előtt.

Békéscsabai M. Á. V. — D. S. E. 3:1 (2:1). Szép, élénk mérkőzés — a D. S. E. balsze rencsével küzdött.

A H O N S Z. dési csoportjának köszönete

Négyszobás Honsz.-Tűzharcos otthon nyílik Désen

(Dész). A *Hadirokkantak, Hadiözvegyek és Hadiárva Országos Nemzeti Szövetségének* dési és dési járási csoport-elnöksége ezúton köszöni meg az *Erdélyi Trassz és Ásványművek R. T. DÉS* Portlandcementgyár *Igazgatóságának* hazafias segítségét, amellyel a hadirokkantak segítségére sietett és részükre folyó évi rendkívüli segélyként százötvenpengő kifizetését elrendelte. Itt közöljük, hogy az m. kir.

A test napi jódszükséglete

0.04 mg. A jászkarajenői Mária keserűviz 0.560 mg-ot tartalmaz literenként, tehát már 1 deci a napi jódszükségletet biztosítja. Így a nem kellemetlen ízű Mária keserűviz nemcsak a székrekedést szünteti, hanem megelőzi az érlemezsedést, golyvaképződést, elősegíti a vérkeringést.

Földművelésügyi minisztériumtól kapott 230.— Pengő rádiósegélyen a HONSZ rádiót is vásárolt s ezenkívül egy kis gazdakönyvtár is rendelkezésre áll, majd úgy a hadirokkantak, mint a tűzharcosok, sőt a dési gazdaközön-ségnek is, mihelyt a jelenleg előkészítés alatt álló négy szobás új *Honsz* és *Tűzharcos*-otthon megnyitható lesz.

Miniszteri elismerés

A m. kir. közellátási miniszter 104.098—1941. szám alatt írásbeli elismerését adta tudtul dr. Petőházi Sándor közellátási felügyelőnek, a dési Felügyelőség vezetőjének, az „Árellen-örzési Utmutató” című kiadvány meg-szerkesztéséért és rendes hvatali kö-telességét tულhaladón kifejtett munká-jáért. A pár sorhoz egyetlen mondatot lehet hozzáfűzni: Az elismerés arra igen méltó, nagytevékenységű embert ért, aki munkájával az egész Szamos-mente elismerését váltotta ki.

A Szamosmenti Tanító Egyesület dési vegyeskarának névsora

Gárdos Irén, Réthy Etelka, Czákó Vencelné, Czákó Hajnal, Kövér Margit, Ráthonyi Irmus, Szabó Edith, Rácz Dezsőné, Pethy Manyi, Kerekesné Vargha Rózsa, Schnur Irén, Juhász Julia, Kovács Amália, Nagy Gizella, Medgyesi Erzsébet, Zsédényi Irén, Bardócz Gyuláné, Vargha Emma, Dr. Daday Lorándné, Farkas Gézané, Farkas Buba, Katona Sándor, Szilágyi Ferenc, Benke Márton, Tóth Márton, Moldován György, Makkai Géza, Makkai Endre, dr. Gálffy Aladár, dr. Vargha István, dr. Daday Loránd, Sós István, Movik Antal, Szász Dezső, Pávai Viktor, Farkas Géza, Kőszeghy Ferenc.

Mint mindig, úgy most is az

„Italközpont”

részvény-társaság

ikőrei a legjobbak!

(Dész, Zápolyai-u. 4 — Telefon 44.)

Figyelmes kiszolgálás. Szolid

árak. Igazgató:

békésgyalui Plachintár Sámly

Hirdetmény.

Kismonostorszeg község határában 990 kat. holdon gyakorolható vadászati jog 1942. június 1-től kezdődő 10 évre 1942. május 30-án d. e. 10 órakor Kismonostorszeg község-házánál a legtöbbbet ígérőnek bérbe lesz adva.

Árverésre jogosultak a vadásztársaságok, valamint azok, akik Szolnok-Doboka vármegye Alispánjától erre engedélyt nyertek.

Árverési feltételek bármely hétköznap d. e. 9—12 óráig a kozárvári körjegyzői hivatalban megtekinthetők.

Kismonostorszeg, 1942. április 10.
Kis Károly s. k. Enyedi Imre s. k.
körjegyző. községi bíró.

Hirdetmény.

Kozárvár község határában 3681. kat. holdon gyakorolható vadászati jog 1942. június 1-től kezdődő 10 évre 1942. május 28-án d. e. 10 órakor Kozárvár község-házánál a legtöbbbet ígérőnek bérbe lesz adva.

Árverésre jogosultak a vadásztársulatok, valamint azok, akik Szolnok-Doboka vármegye Alispánjától erre engedélyt nyertek.

Árverési feltételek bármely hétköznap d. e. 9—12 óráig a kozárvári körjegyzői hivatalban megtekinthetők.

Kozárvár, 1942. április 10.
Kiss Sándor s. k. Prodán Sándor s. k.
körjegyző. községi bíró.

A Kiegett

KRYPTON

lámpa is

pénzt ér!

Izzólámpakereskedője visszaváltja

Elszámolás

a Dész-i Róm. Kat. Egyházi Vegyeskar, 1942. március hó 29-én rendezett templomi hangversenyének bevételeiről, Jegyekből: 314.40 P. Felülfizetésekből: 16.80 P., Összesen: 331.20 P. Kiadás: 198.44 P. Tiszta maradvány: 132.76 P.

„Keresünk számfejtőt és raktárnokot tőlő szénbányánkhoz azonnali belépésre. Megkeresések fizetési igények megjelölésével Dészre gyárigazgatósághoz küldendők. Erdélyi Trassz- és Ásványművek R. T. Dész.”

A dési kir. törvényszék.

B. 3489/7/1941.

Hirlapi idézés bűnygyben.

A dési kir. törvényszék a Bp. 469. §-a alapján és a Bp. 470. §-ában meghatározott következmények terhe mellett felhívja a gondatlanság által okozott súlyos testi sértés vétsége miatt terhelt Hosszu Lászlóné szül. Andrej Máriát, hogy jelen idézés utolsó közzétételétől számított egy hónap alatt a bíróság hivatalos helyiségben (Dész kir. törvényszék I. em. 9. sz.) kihallgatása végett jelenkeznek vagy tartozkodó helyét jelen'se be.

Szásznyires magyarságát is meglátogatta Szilágyi Ferenc

E. P. képviselő, aki Veress ret. lelkes megnyitója után a sorsdöntő állampolgári kötelességekről beszélt, majd Daday Zoltán Gyóni verset szavalt, László Márton pedig kuruc dalokat énekelt. A képviselő itt is feljegyezte a helyi kívánalmakat.

Fej-
és derékfájás, emelygés, idegesség, tisztálalan teint gyakran csak az emésztési zavarok következménye. Nyenkor is segít a **DARMOL**

Rádió, csillár, elem, asztali és éjjeli lámpák, villanyvasalók, legmodernebb kivitelben, olcsó árban a Szentbenedeki Elektromos Művek R. T. dési és szamosújvári üzleteiben szerzethetők be. Kérjen díjtalan bemutatást, ajánlatot! Szakszerű, pontos javítás!

Pálóczy Horváth Lajos előadása

Désen a magyarság eredetéről.

Vasárnap d. u. 5 órakor különös élményben lehet része városunk polgárságának. A város Népművelési Bizottsága a Ref. Féliszövetség közreműködésével meghívta Pálóczy Horváth Lajost, a M. T. I. és a Rádió munkatársát, hogy a Vármegyeház Disztermében adjon elő a Magyarországi eredetéről, a magyar faj és magyar szellem jellemző tulajdonságairól, egy szóval arról, ami a magyart magyarrá teszi. Pálóczy Horváth Lajos, az ismert közíró és hungorológus elfogadta a meghívást és, hogy élvezetesebbé és vonzóbbá tegye előadását, feleségét is magával hozza, hogy az előadás keretében előforduló népdalokat eredeti magyar, zürjén, cseremisiz, tatár szövegekkel énekelje, az előadó zongorakiséretével. Hogy mindenki ott lehessen, beléptídjat nem kell fizetni, mindössze a számozott helye-gyeket kell tetszésszerinti összeggel Medgyesi könyvkereskedésében megváltani.

Szamosvidék

Nemzetpolitikai, társadalmi és közgazdasági hetilap.

Felelős kiadó és szerkesztő: Sztójka László

A „Szamosvidék” munkakörének főmunkatársai: Antal Dániel, Flórián Tibor, Huber Győző, Mohi Sándor, Varró Dezső, Gróf Wass Albert.

A kiadóhivatal vezetője: Máthé Zoltán
Szamosújvári főkiadóhivatal: „Turul” papírkereskedés, Főltér 2.

Előfizetési ára egész évre magánosoknak 10 pengő. (Bankoknak, vállalatoknak, közületeknek 40 pengő). Hirdetéseket a kiadóhivatal vesz fel és azok előre fizetendők. (Helykötés nincs).

Kéziratokat nem ad vissza és nem őriz meg a szerkesztőség.